

Стан та стратегія розвитку регіонального ринку праці.

Створення соціально орієнтованої ринкової економіки пов'язано з трансформаційними процесами, саме це вимагає радикально переглянути принципи формування і структурування напрямів використання можливостей ринку праці.

Проблема трудових ресурсів постає на регіональному рівні, оскільки саме тут формується ресурсний потенціал, а реальна демографічна ситуація, наявна матеріально-сировинна база, ступінь економічного та соціального розвитку конкретної адміністративно-територіальної одиниці є визначальними факторами у використанні цих ресурсів і у процесах відтворення.

В минулому році ринок праці області функціонував в умовах підвищеної мобільності робочої сили. З підприємств, установ, організацій вибуло з різних причин 72 тисячі працівників, прийнято - 50 тисяч (рік тому 70 і 47 тисяч відповідно). Збільшились об'єми вивільнення робочої сили у зв'язку з реорганізацією виробництва, хоча, як торік, так і позаторік за даними обласної служби зайнятості передбачалось вивільнити вдвічі більше, що видно з нижче наведених даних.

Таблиця 2.1 - Вивільнення працівників у 1999-2001 р.р.

Показники	1999	2000	2001	2001 в % до 2000
Передбачалось вивільнити, чол.	11133	10612	11396	107.4
Фактично вивільнено, чол.	5546	5286	5760	109.0
в тому числі осіб, які займали :				
робочі місця	3254	2823	3103	109.9
посади службовців	1591	1568	1311	83.6
місця, що не потребують спеціальної підготовки	701	895	1346	150.4

Третина скорочених раніше працювали в промисловості, чверть - в сільському господарстві, причому, порівняно з 2000 роком темпи вивільнення в промисловості зросли в 1,6 раза, а в сільському господарстві, навпаки - сповільнились на 19% .

В області продовжує проводитись робота по створенню нових робочих місць. Впродовж року їх введено в дію у галузях економіки 5,2 тисячі, однак порівняно з попереднім роком їх менше на 10 відсотків, і це при умові, що кількість вивільнених осіб зросла на 9 відсотків.

За допомогою в пошуках роботи протягом року до державної служби зайнятості звернулось майже 46,5 тис. осіб, що на 16% більше, ніж в 2000 році, ще 35,6 тис. перебували на обліку на початок року, тобто всього перебувало на обліку 82,1 тис. осіб, що на 4% більше проти попереднього. В результаті активізації процесів працевлаштування, чисельність їх на кінець року зменшилась порівняно з даними на початок року на 5% і склала 33,8 тис. осіб. Більшу частину з них (58%) склали жінки, майже кожен третій (31%) - молода людина у віці до 28 років. За статусом останнього робочого місця майже кожен другий - робітник, кожен четвертий — службовець, трохи більше чверті — займали місця, які не потребують спеціальної підготовки. Серед них кожен сьомий відноситься до неконкурентоспроможних категорій населення. Слід відзначити, що торік для них було заброньовано 2360 робочих місць, фактично заповнено - 2230 місць.

Більше третини безробітних (35%) склали особи, які проживають у сільській місцевості.

Рівень безробіття в області станом на 1 січня 2002 року знизився порівняно з минулорічним на 0,2 % в.п. і склав 6.0%. В регіонах України вищим він є тільки в сусідніх Рівненській та Тернопільській областях, відповідно 7,0 і 6,5%, а в цілому в Україні склав 3,7 відсотка.

Серед районів та міст обласного значення цей показник найвищий в Шацькому, Турійському, Іваничівському, Рожищенському і Володимир-Волинському районах (10,0-7,7%) та місті Володимирі-Волинському (7,5%). Як і раніше, низьким він залишається в Камінь-Каширському, Любешівському та Ковельському районах (2,5-3,7%) і місті Луцьку (4,5%). Значне зниження рівня зареєстрованого безробіття впродовж року зафіксовано в містах Ковелі, Володимирі-Волинському та Нововолинську (відповідно на 4,5, 1,2 та 1 в.п.), а

також в Турійському районі (на 2,2 в.п.), збільшення має місце в Шацькому, Любомльському, Володимир-Волинському, Ківерцівському та Горохівському районах (на 3,0-1,3 в.п.).

Якщо впродовж року рівень безробіття серед населення міської місцевості знизився на 0,9 % в.п., то серед сільського, навпаки - збільшився на 0,8 % в.п. і склав відповідно 6,1 і 5,7 відсотка.

Порівняно з попереднім роком відбулись позитивні зміни щодо термінів перебування в статусі безробітних: питома вага безробітних, що перебували на обліку від 1 до 3-х років і більше зменшилась, а терміном до 6 місяців - збільшилась на 10 % в.п. В результаті - середній термін безробіття зменшився з 11 до 9 місяців.

Зокрема, кожен п'ятий-шостий безробітний, або 6 тисяч волинян, мали статус безробітного від 1 до 2 років, 1,5 тисячі (4,4%) - від 2 до 3 років, 1 тисяча (2,9%) - понад 3 роки. Краще осмислити дану інформацію дозволяє подана нижче діаграма.

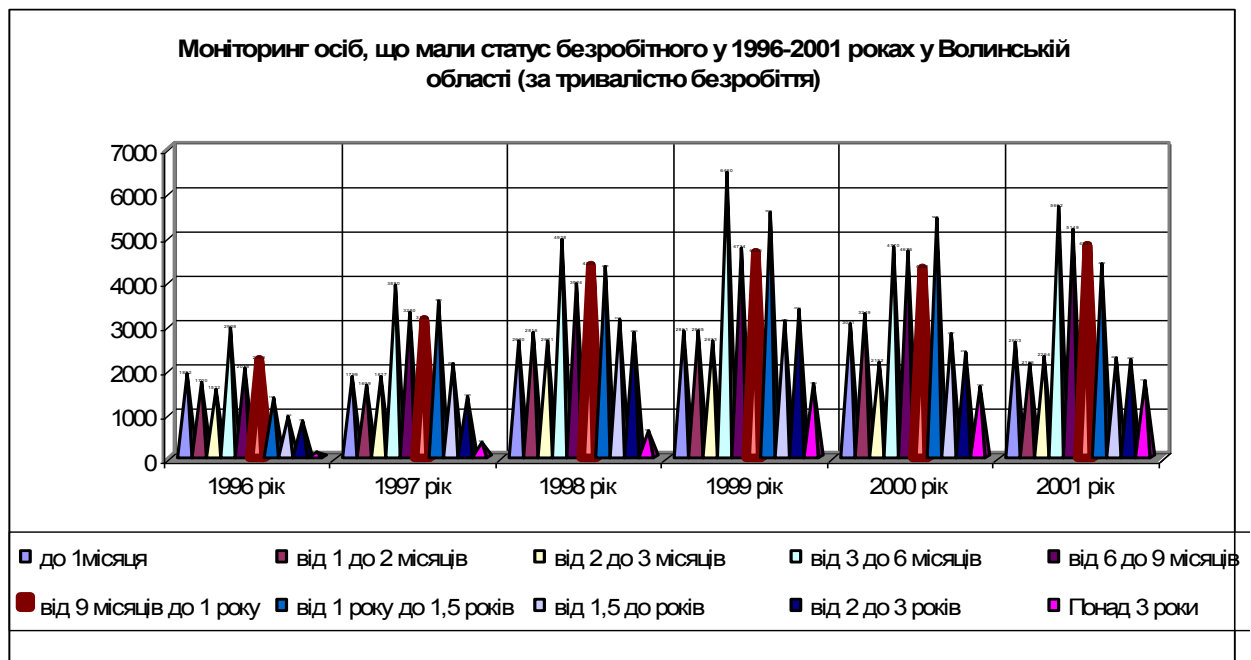

Рисунок 1.1 - Моніторинг осіб, що мали статус безробітного у 1996-2001 роках у Волинській області (за тривалістю безробіття)

Впродовж ряду років в області утримувалась позитивна тенденція щодо збільшення потреби в робочій силі. В 2001 році, порівняно з попереднім,

кількість вільних робочих місць та вакантних посад збільшилась в 1,7 раза і на 1 січня 2002 року склала 1,1 тисячі.

Серед галузей економіки в найбільшій мірі зросла потреба у працівниках в апараті органів управління, інформаційно-обчислювальному обслуговуванні, культурі, мистецтві і фінансуванні, кредитуванні та страхуванні - в 5,7-2,2 раза, майже вдвічі - в охороні здоров'я, фізичній культурі, соціальному забезпеченні, торгівлі та громадському харчуванні. Зросла також в 1,8 раза потреба у працівниках сільського господарства, в результаті на одне робоче місце навантаження склало 26 осіб проти 31-ої рік тому. А в лісовому господарстві, матеріально-технічному постачанні, збуті, заготівлях і житлово-комунальному господарстві, навпаки - потреба в таких працівниках зменшилась (на 60-16%).

За величиною навантаження на робоче місце Волинь випереджають лише три області - Рівненська, Тернопільська та Житомирська (44-34 особи). В середньому в Україні цей показник склав 11 осіб.

Протягом 2001 року в області при сприянні служб зайнятості було працевлаштоване понад 19,2 тис. осіб, що в 1,5 раза більше, ніж в попередньому. Відповідно рівень працевлаштування (відношення чисельності працевлаштованого населення до загальної кількості незайнятих, що перебували на обліку у державній службі зайнятості впродовж року) також збільшився на 7,1 відсоткового пункту.

За формами власності майже половина незайнятих осіб (45%) була працевлаштована на підприємства, установи і організації колективної форми власності, 31% - державної, 24% - в приватному секторі.

Серед працевлаштованих 48% склали жінки, 40% - молоді люди віком до 28 років. Рівень їх працевлаштування збільшився проти попереднього періоду відповідно на 7,1 і 9,4 відсоткового пункту.

Кожен третій-четвертий з працевлаштованих отримав роботу в підприємствах промисловості, дев'ятий-десятий - торгівлі і громадського харчування, значно менше (5%) отримали роботу в житлово-комунальному

господарстві, освіті, охороні здоров'я, фізичній культурі та соціальному забезпеченні і сільському господарстві (дивись рисунок 1.2).

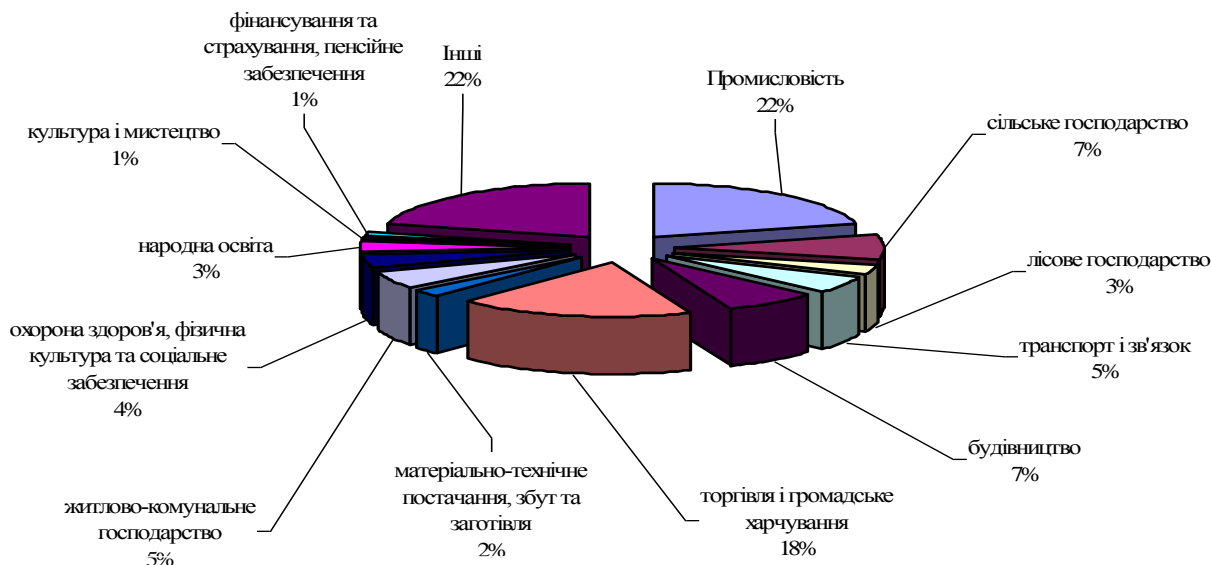

Рисунок 1.2 - Структура чисельності громадян, працевлаштованих службою зайнятості на підприємства, в установи і організації області протягом 2001 року.

З метою зменшення напруги на ринку праці впродовж року у громадських роботах було задіяно понад 12 тис. осіб, з них 11,9 тис. (або кожен сьомий, що перебував на обліку в службах зайнятості) - з числа незайнятих, що відповідно на 15 і 65% більше, ніж в 2000 році.

Одним із стабілізаційних факторів на ринку праці є підготовка та перепідготовка незайнятого населення. Зокрема, впродовж минулого року професійне навчання пройшли 3,2 тисячі незайнятих громадян, що на 10% більше, ніж в попередньому. В основному це особи, які мали робітничі професії (41%) і без професії (37 відсотків).

Серед тих, хто отримав нову професію чи спеціальність випускники закладів освіти склали 28% (0,9 тис.осіб), зокрема середніх загальноосвітніх шкіл - 24% (0,8 тис.), а професійно технічних та вищих учбових закладів по 2% (60 і 68 осіб). Всього протягом року навчалось 4,9 тис. осіб (на 9% більше проти попереднього), або 6% з тих, що перебували на обліку,

Станом на 1 січня 2002 року проходили професійне навчання 1,5 тис. незайнятих громадян.

Середньооблікова чисельність безробітних, які отримували впродовж року допомогу по безробіттю, склала 19 тис. осіб. З Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття виплачено 15 млн. грн. Середньомісячний розмір допомоги склав 65,5 грн., що становило 56% законодавче встановленого мінімального рівня заробітної плати у 2001 році.

Порівняно з попереднім роком зменшились також масштаби прихованого безробіття: втрати робочого часу в розрахунку на одну штатного працівника зменшились більше, як на третину (на 36%). Все ж впродовж року з такої причини не працювало 22,5 тис. осіб, або 9% середньооблікової чисельності.

Таким чином, не зважаючи на те, що ринок праці в 2001 році функціонував в умовах підвищеної мобільності робочої сили, тут намітились стабілізаційні тенденції: порівняно з попереднім періодом потреба в робочій силі збільшилась в 1,7 раза, в півтора раза більше працевлаштовано незайнятих громадян, в результаті чого, рівень безробіття знизився на 0,2 в.п., а його термін - на 2 місяці скоротився. Поруч з цим, ситуація залишається ще напруженою. Об'єми і темпи вивільнення робочої сили перевищують відповідні показники по введенню нових робочих місць. Станом на 1 січня 2002 року зареєстровано 33,2 тисячі безробітних.

На наш погляд, для покращення кон'юнктури ринку праці необхідно дотримуватись слідуєчої стратегії розвитку: по-перше, вдосконалити механізм обслуговування незайнятого населення ; по-друге, впровадити модульну систему цільової професійної підготовки та перепідготовки безробітних; по-третє, створити центр розвитку бізнесу.

Технологія обслуговування незайнятого населення повинна чітко регламентувати діяльність спеціалістів державної служби зайнятості щодо надання клієнтам послуг на основі раціонального розподілу дій, координації процедур і операцій, визначення оптимальних засобів і методів їх виконання.

В основу технології повинні бути покладені такі принципи організації роботи, як спеціалізація і кооперування праці, пропорційність і синхронність, прямоточність і безперервність, це сприятиме значному підвищенню продуктивності праці спеціалістів, забезпеченню покращення якості послуг клієнтам, збільшенню пропускної можливості служби зайнятості в цілому.

Модульна система професійного навчання - це методологія перепідготовки незайнятого населення, яка порівняно з традиційною має ряд переваг : по-перше, зменшення терміну навчання а отже мінімізація періоду між втратою попереднього робочого місця і отриманням нового; по-друге, підвищення якості навчання; по-третє, зниження вартості навчання; по-четверте, легкість та доступність засвоєння навчального матеріалу; по-п'яте, професійне навчання за модульною системою здійснюється за індивідуальними програмами, які враховують рівень знань та попередньої підготовки того, хто навчається, що виключає можливість дублювання матеріалу; по-шосте, процес навчання здійснюється в темпі, доступному конкретному слухачеві, що й визначає його тривалість для кожного.

Якщо при традиційній системі зміст навчального матеріалу з конкретної професії ділиться на предмети, розділи, теми, що диктується логікою навчального процесу, і теорія досить чітко відокремлена від практики, то в модульній системі, своєрідними дозаторами навчального матеріалу виступають конкретні трудові навички, якими повинен оволодіти слухач для здобуття професії, їх складність та значимість для професійної діяльності і визначають особливості компонування матеріалу в навчальному елементі , спрямованому на оволодіння конкретною трудовою навичкою. До того ж, теоретичні знання органічно вплітаються в навчальний процес і даються лише в тому об'ємі, який необхідний для засвоєння трудових навичок. Отже, йдеться про оволодіння системою трудових навичок, які складають основу професійної діяльності.

Методологія модульної системи навчання є універсальною і без суттєвих змін може бути широко адаптована до підготовки і перепідготовки кадрів по будь-якій спеціальності.

Різноманітність послуг, яких потребують малі підприємства, створює передумови для формування численних організацій з підтримки малого бізнесу, в яких малі підприємства легко "заплутуються". На наш погляд, набагато доцільнішим та перспективнішим було б їх об'єднання в одному місці - центрі розвитку бізнесу, у межах якого малі підприємства отримують у комплексі послуги аудиторської, консультаційної, юридичної, маркетингової, навчальної, страхової, лізингової та інших компаній. Центр повинен активно допомагати малим підприємствам на стартовому етапі діяльності, коли невеликі фірми найбільш вразливі. Функції Центру розвитку бізнесу стосовно малих підприємств поширюються на створення сприятливого середовища для їх діяльності, безпосередню роботу, контроль та спостереження за малими підприємствами. За рахунок комплексного обслуговування Центр може знизити витрати щодо контролю за діяльністю малих підприємств та надавати їм знижки на послуги.

ЦРБ реалізує послуги МП за наступними напрямками :

- надання інформації про можливості одержання кредитів
- складання техніко-економічного обґрунтування інвестиційних проектів;
- консультування з проблем законодавства та пов'язаних з ними спірних юридичних питань;
- організація інформаційних семінарів ;
- навчання, підготовка та підвищення кваліфікації кадрів;
- проведення маркетингових досліджень ;
- підготовка документів та інформаційно-довідкової літератури для МП тощо.

Розроблені заходи, при їх ефективній реалізації, збалансують співвідношення попиту і пропозиції на ринку робочої сили та активізують зайнятість населення.